

Section: Philosophy

УКРАЇНСЬКЕ УПРАВЛІННЯ КРІЗЬ ІСТОРІЮ ТА ФІЛОСОФІЮ СЛУЖІННЯ

Габрієлян А.А.

кандидат філософських наук

Городніченко І.С.

кандидат історичних наук

Кафедра суспільно-наукових дисциплін

Боденчук П.С.

викладач

Кафедра економіки та менеджменту

Придунайська філія ПрАТ «ВНЗ «МАУП» , Україна

Анотація

У статті досліджено еволюцію української управлінської думки через призму філософії служіння. Проаналізовано історичну тяглість від етичних засад Київської Русі, через демократичні практики козацького самоврядування, до сучасних викликів. Визначено, що ключовими архетипами національної управлінської культури є моральна відповідальність, довіра та колегіальність. Обґрунтовано, що на основі синтезу історичної спадщини та глобальних інновацій формується унікальний «український стиль менеджменту», який пропонує гуманістичну альтернативу технократичним моделям та базується на принципах етичного лідерства.

Ключові слова: філософія управління, історія управління, служіння, козацьке коло, український стиль менеджменту, етичне лідерство, управлінська культура.

Українська управлінська культура має глибоке, тягле коріння, що сягає звичаєвих норм Київської Русі та самоврядних практик козацької доби. Протягом століть формувалася самобутня традиція, в основі якої лежить гармонія між колективністю, моральністю та раціональністю. Сучасні глобальні виклики, зокрема кризи довіри та трансформація моделей лідерства, актуалізують потребу повернення до цих філософських засад. Особливого значення набуває досвід козацького кола — історичного прообразу демократичного лідерства, заснованого не на примусі, а на довірі, виборності та моральному авторитеті.

Метою статті є дослідження еволюції українських управлінських практик для визначення їхнього впливу на формування сучасної гуманістичної парадигми менеджменту, яка ґрунтується на національних цінностях — гідності, свободи, відповідальності та солідарності. Для досягнення поставленої мети дослідження передбачає аналіз філософських витоків української управлінської традиції в добу Київської Русі та бароко, а також вивчення системи

самоврядування Запорозької Січі як практичного втілення цих ідеалів. Далі буде простежено трансформацію управлінської думки в XIX–XXI століттях під впливом модернізації, радянської централізації та викликів незалежності. Завершальним етапом є визначення ключових рис і перспектив формування «українського стилю менеджменту» в глобальному контексті.

Фундамент української управлінської традиції закладено у філософській думці Київської Русі, де влада осмислювалася не як домінування, а як моральний обов'язок і служіння спільному благу. Християнський світогляд надав владі етичного змісту, що яскраво втілено у «Повчанні дітям» Володимира Мономаха, де доброчесність керівника визначалася як головна умова його управлінської спроможності. У добу бароко мислителі (І. Гізель, Ф. Прокопович) розвинули ці ідеї, сформулювавши концепцію «громадського договору». Ця етична модель управління стала містком до філософії Григорія Сковороди. Його принцип «сродної праці» в контексті управління означає, що ефективний лідер — це передусім морально зріла особистість, яка керується не зовнішнім примусом, а внутрішнім покликанням до служіння [3, с. 59].

Управлінська система Запорозької Січі стала унікальним практичним втіленням українських філософських ідеалів. Тут принципи рівності, виборності та моральної відповідальності набули конкретного організаційного втілення, поєднуючи військову дисципліну з демократизмом. Основою самоврядування були рівність усіх членів громади, виборність старшини та її підзвітність козацькому колу [1, с. 73]. Такий устрій формував горизонтальну структуру влади та високу культуру участі, де дисципліна ґрунтувалася не на страху, а на почутті обов'язку перед товариством. Ця модель є прообразом сучасних управлінських концепцій командного лідерства та корпоративної культури довіри.

У XIX – на початку XX століття українська управлінська думка еволюціонувала, поєднуючи національну традицію самоврядності з модерними підходами до організації. Проте у XX столітті ця традиція була майже повністю зруйнована радянською централізаційною моделлю. З проголошенням незалежності України розпочався процес духовного відновлення та повернення до принципів довіри, відкритості та партнерства. На зміну директивній системі прийшла модель, орієнтована на колегіальність, соціальний діалог та цінності, що стало проявом реабілітації національної управлінської культури [2, с. 170].

У добу незалежності відбувся діалог між західними раціоналістичними теоріями менеджменту та українською морально-етичною традицією. Механічне копіювання західних моделей виявилось неефективним без урахування національних культурних архетипів. Це стало каталізатором для формування «українського стилю менеджменту» — синтетичної моделі, що поєднує інноваційність та стратегічну гнучкість із етичністю та співучастю. Цей стиль базується на концепті «служіння громаді», що є автентичною українською

альтернативною технократичним підходам і узгоджується із сучасною світовою концепцією «службового лідерства» (servant leadership) [4].

Висновки

Українська філософія управління демонструє унікальну історичну тяглість від києворуського гуманізму до сучасних інноваційних практик. Її ядром залишаються етичні цінності: влада як відповідальне служіння, лідерство як моральний авторитет, а колектив — як спільнота, об'єднана довірою. Сучасний український стиль менеджменту, що формується як синтез національної традиції та глобального досвіду, поєднує раціональність і духовність. Його подальший розвиток здатен не лише зберегти культурну ідентичність, а й зробити вагомий внесок у гуманізацію глобального менеджменту, пропонуючи світові модель, де ефективність неможлива без етичного змісту.

Список використаних джерел

1. Бачинська, О. А. Історія українського козацтва та його світових аналогів: навчально-методичний посібник / О. А. Бачинська. — Одеса : ОНУ імені І. І. Мечникова, 2020. — 154 с.
2. Віремейчик, А. М., Патлайчук, О. В., Ступак, О. П. Філософія публічного управління = Philosophy of public administration // Гуманітарні студії: педагогіка, психологія, філософія : наук. журн. — Київ : НУБіП України, 2023. — Т. 14, № 2. — С. 164–171.
3. Мельниченко, А. А. Теоретичні засади сучасної філософії управління / А. А. Мельниченко // Вісник НТУУ «КПІ». Філософія. Психологія. Педагогіка. — 2015. — № 1. — С. 57–63.
4. Vlasenko, F., Levcheniuk, Y., Tovmash, D., Oleksyn, I. Філософія управління: освітні смисли і соціальні виклики // Гуманітарний вісник Запорізької державної інженерної академії. Філософія економіки та управління. — 2019. — № 77. — URL: <http://vestnikzgia.com.ua/article/view/177752>.